

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Padedame prancūzams atrasti ir suprasti Lietuvą

2012-03-05

ŽURNALAS: KULTŪROS BARAI

TEMA: Prancūzija ir Lietuva

AUTORIUS: Giedrė Pranaitytė

DATA: 2012-03

Padedame prancūzams atrasti ir suprasti Lietuvą

Su Lietuvos Respublikos ambasadore Prancūzijoje Jolanta Balčiūniene

kalbasi Giedrė Pranaitytė

Pirmiausia norėčiau pasiteirauti, kaip įsitraukėte į diplomatinį darbą?

Ambasadore Prancūzijoje buvau paskirta 2009 m. liepos mėnesį. Anksčiau dirbau Briuselyje ir Užsienio reikalų ministerijoje, palaikiau ryšius su valstybėmis, dalyvaujančiomis Rytų partnerystės programoje, ypač su Pietų Kaukazo ir Vidurio Azijos šalimis. 2000-aisiais Lietuvos ambasadoje Prancūzijoje dirbau patarėja, o anksčiau, dar prieš pereidama į Užsienio reikalų ministeriją, buvau Seimo Pirmininko patarėja užsienio politikos klausimais.

Kaip Lietuva užmezgė ryšius su Prancūzija? Beje, prezidentas François Mitterrand'as buvo pirmasis valstybės vadovas, aplankęs laisvą Lietuvą...

Ryšiai su Prancūzija buvo atkurti tokiu pat būdu kaip ir su kitomis šalimis. 2011-aisiais šventėme atnaujintų santykių dvidešimtmetį. Įvykus istoriniam lūžiui, kai tapo visiškai aišku, kad Lietuva jau atgavo Nepriklausomybę ir šio proceso niekas nebesustabdys, pasipylė pripažinimai *de jure*. Prancūzija išskirtinė šalis tuo požiūriu, kad ji niekada nepripažino Lietuvos okupacijos ir išsaugojo mūsų valstybės auksą. François Mitterrand'as buvo pirmasis Vakarų Europos valstybės vadovas, surengęs į Lietuvą valstybinę vizitą – tai aukščiausia vizito forma su visa protokoline dekoracija. Matyt, Prancūzija norėjo tokiu būdu pataisyti kiek pašlijusią savo reputaciją, juk François Mitterrand'as kartu su Helmutu Kohliu parašė laišką Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkui Vytautui Landsbergiui, ragindamas įvesti Nepriklausomybės moratoriumą. Ypač didelė patyrusio politiko klaida laikoma tai, kad oficialaus vizito į Rytų Vokietiją jis nuvyko beveik prieš pat Berlyno sienos griūtį. Tikėtina, kad būtent bandydamas

kiek papudruoti savo įvaizdį François Mitterrand'as bene pirmasis iš didžiųjų valstybių vadovų aplankė daugelį šalių, atkūrusių nepriklausomybę po to, kai suiro Sovietų Sąjunga.

Kiek apie mūsų šalį prancūzų pareigūnai ir visuomenė žinojo anksčiau? Ar šiuo metu susidomėjimas didesnis?

Pareigūnai žino tiek, kiek pareigūnams reikia žinoti. Kalbant apie diplomatiją, mano nuomone, Prancūzijos administracija yra gana siaurai specializuota, mes dirbame su atskirais departamentais. Be jokios abejonės, abiejų valstybių ryšiai tapo intensyvesni ir labai pagerėjo, Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą. Atsiranda naujų interesų, visiškai kitokia santykių dinamika, todėl reikia koordinuoti daugybę dalykų ir nuolatos keistis informacija. Dabar esame laikomi lygiaverčiais partneriais. Mūsų valstybei įstojus į NATO ir ES, šis procesas įgavo naują pagreitį.

Prancūzijos visuomenė apie Lietuvą dabar žino daug daugiau negu prieš dvidešimt ar prieš dešimt metų. Vyksta intensyvūs globalizacijos, kuri Prancūzijoje vadinama mondializacija, procesai. Pasaulis darosi vis mažesnis ir vis labiau perregimas. Visi žiūri *Youtube*, skaito ir naršo internete, kurio spartus populiarėjimas labai prisideda ir prie mūsų šalies geresnio pažinimo. Lietuvą garsino ir garsina meno ir mokslo žmonės, manau, kultūra yra labai svarbi diplomatijos dalis. Menininkas Jonas Mekas, litvakas filosofas Emanuelis Levinas, įžymi antropologė Marija Gimbutienė, operos solistė Violeta Urmana, kino režisierius Šarūnas Bartas yra žinomi ir vertinami Prancūzijoje.

Aptarkime kultūrinius mainus tarp Lietuvos ir Prancūzijos. Kokie prancūzų kultūros elementai dar nėra atrasti lietuvių?

Kultūriniai mainai vyksta gana intensyviai, esame pasirašę ne vieną dvišalio bendradarbiavimo sutartį. Prieš porą metų buvo pasirašyta strateginės partnerystės deklaracija su konkrečiu bendradarbiavimo planu.

Kalbėdama apie Lietuvoje dar neatrastą Prancūziją, norėčiau pasakyti, kad tai šalis, išskirtinai mylinti kultūrą. Parodos ir koncertai gausiai lankomi ne tik Paryžiuje, bet kiekviename regione ar vietovėje. Pavyzdžiui, tris šimtus tūkstančių gyventojų turinčiame Anžė veikia trys teatrai, miestas rengia kino festivalį ir kt. Kultūra palyginti dosniai finansuojama net diržų susiveržimo laikais.

Pirmiausia, ko galėtume pasimokyti iš prancūzų švietimo sistemos, yra tai, kad vaikus, ypač pradinukus, mokyklose jie ugdo visuomenine ir pilietine dvasia. Patikėkite manimi, žodis *patriotizmas* Prancūzijoje nėra tuščia sąvoka. Nuo penkerių metų mažyliai pažįsta valstybės vėliavą, jos spalvas, mokosi giedoti himną ir žino, kad Prancūzija – didi šalis. Jie auga tikrais savo šalies patriotais. Nuo šešerių metų vaikai jau vedami į spektaklius, koncertus ir muziejus, nuo Rytų meno iki Luvro. Kultūriniu požiūriu jie lankosi visur, kur eina suaugę žmonės.

Vaikai neįkyriai mokomi jausti socialinį solidarumą, pavyzdžiui, mano sūnus, grįžęs iš mokyklos, pasakojo, kad visa jų klasė nuvyko į senelių namus. Parodė savo sukurtą spektaklį, piešė kartu su tų namų gyventojais. Tai labai praturtina tiek senyvus žmones, tiek vaikus, kurie susiduria su visai kitokiu gyvenimu, negu mato namie. Toks bendruomeniškumo, visuomeniškumo ir gebėjimo užjausti ugdymas yra labai svarbus

ir turi galias tradicijas Prancūzijoje. Tikrai yra ko iš prancūzų pasimokyti.

Kokius didžiausius iššūkius Jums, kaip ambasadorei, tenka įveikti, o kokias akimirkas laikote džiugiausiomis?

Didžiausias iššūkis man, kaip ir kitiems kolegoms, buvo finansinė krizė. Ambasados biudžetas buvo drastiškai sumažintas 40 proc., personalo išlaidos mažėjo 50 proc. Visi atašė buvo atšaukti. Pajėgos smarkiai sumenko, bet ambasados darbo apimtis išliko tokia pati.

Maloniausias ir sėkmingiausias pavykęs darbas – didelės Vytauto Kasiulio paveikslų kolekcijos perdavimas Lietuvai. Tam pritarė dailininko našlė Bronė Kasiulienė ir sūnus Vytautas.

Kokią įtaką Prancūzijos ir Lietuvos santykiams daro valstybių vadovų kaita?

Vadovai keičiasi, bet užsienio politikos tęstinumas vis dėlto yra labai aiškus, ypač nuo tada, kai Lietuva tapo ES nare. Kokių nors drastiškų pasikeitimų nėra, nebent nutinka istorijos, kurios dvišaliams santykiams duoda tam tikrą papildomą teigiamą arba neigiamą impulsą. Prisiminkime, kaip viskas komplikavosi dėl Michailo Golovatovo bylos – Austrija mums draugiška šalis, bet tai, kas atsitiko, buvo didelis sukrėtimas, pakenkęs šalių santykiams. Diplomataų darbas yra tiesti tiltus ir tiesinti kelius glaudesniai bendravimui, gerinti santykius tarp valstybių, jeigu jie pašlyja. Mes stengiamės atskleisti lietuviams, kuo ypatingi prancūzai, o prancūzams padedame atrasti ir suprasti Lietuvą. Tokia tendencija būdinga visoms mūsų partnerėms Europos Sąjungoje ir NATO. Panašiai plėtojami ryšiai ir su kitomis valstybėmis, galbūt išskyrus šalis, kurių režimas neatitinka mums priimtinių demokratinių normų.

Koks Lietuvos garbės konsulų Prancūzijoje vaidmuo? Kuo ypatinga jų veikla?

Kalbant apie garbės konsulus, reikėtų pabrėžti žodį *garbės*, nes jis dažnai tarsi užmirštas. Tai iš tikrųjų garbingos pareigos. Šie žmonės yra oficialūs mūsų atstovai regionuose, dirbantys neatlygintinai. Jų vaidmuo labai svarbus, ne veltui juos pasirenkame tik viską gerai pasvėrę. Dažniausiai tai žinomi žmonės, turintys nepriekaištingą reputaciją, palaikantys glaudžius ryšius su vietos valdžia, su intelektualais. Reikalui esant, konsulai padeda mūsų tautiečiams. Taigi, garbės konsulų veikla dvejopa. Viena vertus, jie atlieka konsulinį darbą, nes tarpininkauja, padeda nelaimės ištiktam žmogui, atvykusiam į svečių šalį, – tai tarsi neatidėliotina greitoji pagalba, kurios prireikia vis dažniau. Antra vertus, garbės konsulai populiarina savo atstovaujama šalį. Lietuvos garbės konsulato pastato išorėje – mūsų valstybės herbas, visada iškabinta vėliava. Garbės konsulus vienija tai, kad jie jaučia simpatijas mūsų kraštui. Kartais net atrodo, kad kai kurie iš jų didesni Lietuvos patriotai negu dalis mūsų tautiečių – Anne-Marie Goussard ir Pierre'as Minonzio širdyje yra lietuviai. Tai nereiškia, kad kiti prastesni, bet jiedu – patys pirmieji mūsų garbės konsulai.

Palaikote ryšius ir su Lietuvių bendruomene Prancūzijoje. Kuo ypatinga Lietuvos ir Prancūzijos asociacijos veikla?

Lietuvių bendruomenė Prancūzijoje nėra tokia gausi kaip Jungtinėje Karalystėje, Airijoje ar Vokietijoje, bet ji kompaktiška ir draugiška. Jos nariai – puikiai išsilavinę,

inteligentiški. Šiuo metu yra lyg ir dvi bendruomenės. Neseniai įsikūrė *Prancūzijos lietuvių jaunimo sąjunga*, sutelkusi aktyvius jaunos žmones. Aš, kaip ambasadorė, sieju su jais didelės viltis. Žvelgdama į jų veiklą, matau Lietuvos ateitį, nes tai pozityvus, dinamiškas, protingas ir patriotiškas jaunimas. Kitą bendruomenės dalį sudaro dažniausiai mišrios šeimos, auginančios vaikus. Jie jau pusiau lietuviukai, pusiau prancūziukai. Kiekvienais metais ambasada rengia Rugsėjo 1-osios šventę. Jau tapo gražia tradicija, kad šv. Kalėdų proga vaikai ambasadoje repetuoja šventinį spektaklį. Jei į Paryžių atvyksta garsūs žmonės iš Lietuvos, tokie kaip Tomas Venclova arba Juozas Erlickas, ambasadoje rengiame jų susitikimą su Lietuvių bendruomene. Šv. Augustino bažnyčioje, savo koplyčioje, drauge švenčiame Vasario 16-ąją – rengiamos bendros vaišės, sakomos iškilmingos kalbos, vyksta koncertas. Kiek leidžia jėgos ir labai ribotos finansinės ambasados galimybės, stengiamės palaikyti artimą ryšį su lietuviais ir padedame bendruomenei kuo tik galime.

Yra apie dvylika nedidelių Lietuvos ir Prancūzijos asociacijų regionuose, labai aktyviai jos veikia Elzase ir Turene – rengia parodas, konferencijas, koncertus, glaudžiai bendrauja su Lietuva. Tokie darbai yra tarytum siūlai, sudarantys vientisą tų asociacijų veiklos audinį. Bendroji mozaika atrodo gana graži.

Kokie lietuvių kultūros reiškiniai sulaukė daugiausia dėmesio Prancūzijos viešojoje erdvėje?

Su valstybėmis, kurios turi gerai veikiančius kultūros centrus, tokiomis, pavyzdžiui, kaip Danija ar Čekija, negalime lygintis, nes Lietuva kultūros centro neturi. Vis dėlto rankų nenuleidžiame: bendradarbiaujame su Michelio Sogny fondu, kurį finansiškai remia vienas turtingiausių Prancūzijos žmonių Serge'as Dassault. Palaikome fondo veiklą, suteikdami jam patronažą. Beje, Michelis Sogny yra ne tik muzikas, pedagogas, bet ir Lietuvos garbės konsulas Šveicarijoje.

Aktyviai bendradarbiaujame su Mstislavo Rostropovičiaus labdaros ir paramos fondu. Kai minėjome Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dvidešimtmetį, buvo surengtas iškilmingas koncertas, kuriame dalyvavo abidvi šio iškilaus menininko ir žmogaus teisių gynėjo dukterys, dažnai atvykstančios į Paryžių. Kai įvairiuose koncertuose pasirodo abiejų minėtų fondų stipendijomis remiami lietuvių muzikai, mūsų ambasada stengiasi juos palaikyti, populiarinti.

Sėkmingai bendradarbiaujame su lietuvių pianiste Mūza Rubackyte, kuri gyvena ir dirba Paryžiuje. Neseniai stotis *Radio Classique* jos kūrybai skyrė specialią laidą. Prieš porą metų *Gaveau* salėje buvo surengtas šios pianistės koncertas. Jos vardas glaudžiai siejamas su Lietuva.

Kultūra yra nepaprastai svarbi diplomatijos dalis. Kultūra – tai valstybės veidas, o menininkai – patys geriausi ambasadoriai. Menas byloja universalios kalba, nepripažįsta sienų, vienija tautas, nes yra grindžiamas bendražmogiškais vertybėmis.

Nemenką dėmesį paprastai patraukia lietuvių menininkų darbai, rodomi įvairiuose festivaliuose. Tai veiksminga ir gera šalies reklama.

2011 m. lapkričio 23 d. Lietuvos, Latvijos, Estijos ambasadų ir Prancūzijos užsienio

reikalų ministerijos archyvų iniciatyva pirmą kartą buvo surengta bendra konferencija, skirta Baltijos valstybių nepriklausomybei ir ryšiams su Prancūzija XX a. aptarti. Visi pranešimai bus paskelbti atskiru leidiniu.

Saugome ir propaguojame litvakų palikimą. Prancūzijoje yra labai daug jų pėdsakų, nes po karo šioje šalyje apsigyveno nemažai garsių meno ir mokslo žmonių. Beje, Prancūzijos žydų diaspora pati didžiausia Europoje.

Tikiuosi, kad tvirčiau atsistoję ant kojų, vieną dieną įsteigsime ir Lietuvos kultūros centrą Paryžiuje. Tokia mano ateities vizija.

Pirmasis Prancūzijos Respublikos ambasadorius Lietuvoje Philippe'as de Suremainas yra ne kartą pabrėžęs, kad atkūrus mūsų valstybės nepriklausomybę, santykiai tarp Prancūzijos ambasados Lietuvoje ir Lietuvos ambasados Prancūzijoje buvo aktyvūs ir labai geri. Kaip dabar sekasi bendradarbiauti abiejų valstybių diplomatams?

Abiejų valstybių ambasadų santykiai iki šiol buvo puikūs. Sėkmingai bendradarbiavome su prancūzų diplomatais per visą ankstesnio ambasadoriaus François Laumonier kadenciją. Nematau jokių priešasčių, kodėl tai turėtų keistis. Viliuosi, kad šią tradiciją tęs ir naujai paskirta Prancūzijos ambasadorė Maryse Berniau. Vykdomė tam tikrus projektus, kuriems reikia aktyvaus abipusio bendradarbiavimo. Pavyzdžiui, Lietuvos ambasada Prancūzijoje inicijavo didžiulį projektą dėl Luvro ekspozicijos Vilniuje 2013-aisiais. Pirmą kartą istorijoje Luvro muziejus ketina atvežti savo saugomus meno kūrinius į Lietuvą. To dar nebuvo nė vienoje Šiaurės Europos regiono šalyje. Luvro muziejaus direktorius Henri Loyrette'as šiuo klausimu labai geranoriškas, nors prašymų rengti Luvro ekspozicijas užsienyje kasmet gauna nepaprastai daug. Jis neslepia savo simpatijos Lietuvai. Tokio pobūdžio ir masto projektai be glaudaus abiejų valstybių ambasadų bendradarbiavimo tiesiog negalėtų įvykti.

Šiomet Kaune bus minimos Napoleono armijos persikėlimo per Nemuną 200-osios metinės. Mes visokeriopai remiame iniciatyvą paminėti šį istorinį įvykį. Galėtume geriau panaudoti Napoleono paveldą, nes ši istorinė asmenybė iki šiol spinduliuoja žavesiu, jo gerbėjų Prancūzijoje yra labai daug. Imperatoriaus fanai nusibeldžia į tolimiausius Europos kampelius, kad pakeliautų tais pačiais keliais, užliptų į tą pačią kalvą ar pabūtų prie to paties namo, kur kadaise lankėsi garsusis karvedys. Lietuva jiems tikrai turi ką pasiūlyti, bet tam reikėtų pasitelkti mūsų istorikus, Valstybinį turizmo departamentą, Kauno ir Vilniaus merijas. Napoleonas Lietuvoje lankėsi du kartus: tiek žygio į Maskvą pradžioje, tiek traukdamasis atgal. Tą paveldą tikrai galėtume panaudoti kur kas geriau.

Kaip vertintumėte Lietuvos ir Prancūzijos ryšių raidą istorijos ir dabarties sankirtoje?

Istorinėje plotmėje į viską reikėtų žvelgti blaiviai. Šalių santykiai nėra santykiai tarp dviejų altruistų, egzistuoja ekonominiai interesai ir prekybos mainai. Puiku, kad Lietuvos ir Prancūzijos santykių dinamika yra pozityvi, tačiau ji susijusi ir su globalizacijos procesais, sienų atvėrimu, mūsų šalies naryste tarptautinėse organizacijose. Prancūzija – didelė šalis, todėl ji gerai žinoma Lietuvoje. Prancūzų kultūra, muzika, gyvenmena ir menas mylėti gyvenimą kelia didžiulį susidomėjimą

mūsų krašte. Visa tai susiję ir su vadinamąja „liaudies diplomatija“ – žmonės greitai atpažįsta jiems suprantamos, jų pamėgtos ir mylimos šalies kultūrą, papročius, buitį.

Lietuva yra kur kas mažiau žinoma Prancūzijoje, nes mūsų šalis tradiciškai nepriklausė Prancūzijos interesų laukui, geografiniu ir geostrateginiu požiūriu ši šalis daugiau orientavosi į kitus regionus, bet šiuo metu mūsų valstybių santykiai, manyčiau, yra jau gerokai glaudesni.

Kiekvienu sudėtingu periodu Europa daug ko pasimoko, konsoliduojasi, persitvarko. Manau, ir po šios krizės ji taps stipresnė ir solidaresnė, o dėl to nemažai laimės ir Lietuva su Prancūzija. Tai natūralus, evoliucinis kelias, naudingas visoms Europos Sąjungos valstybėms. Kitos alternatyvos nematau.

Dėkoju už pokalbį.